

Sterrenwacht en omgeving te Lattrop

Toetsing Natuurnetwerk Nederland

Colofon

Sterrenwacht en omgeving te Lattrop

Toetsing Natuurnetwerk Nederland

Uitgevoerd door:
Natuurbank Overijssel
Correspondentieadres:
Aladnaweg 18
7122 RR Aalten

BTW-ID: NL001388212B56
E: info@natuurbankoverijssel.nl
Tel: 0543-451142 / 0614-435700

Opdrachtgever: Ad Fontem

Abonnementhouder van de Nationale Databank Flora en Fauna

Projectnummer en versie: 3372A versie 1.0	Status: definitief
Ligging plangebied: Frensdorferweg (ongenummerd) te Lattrop	Rapportdatum: 23-11-2021; geactualiseerd 13-3-2023
Auteur: Ing. P. Leemreise	Veldwerk uitgevoerd door: Ing. P. Leemreise

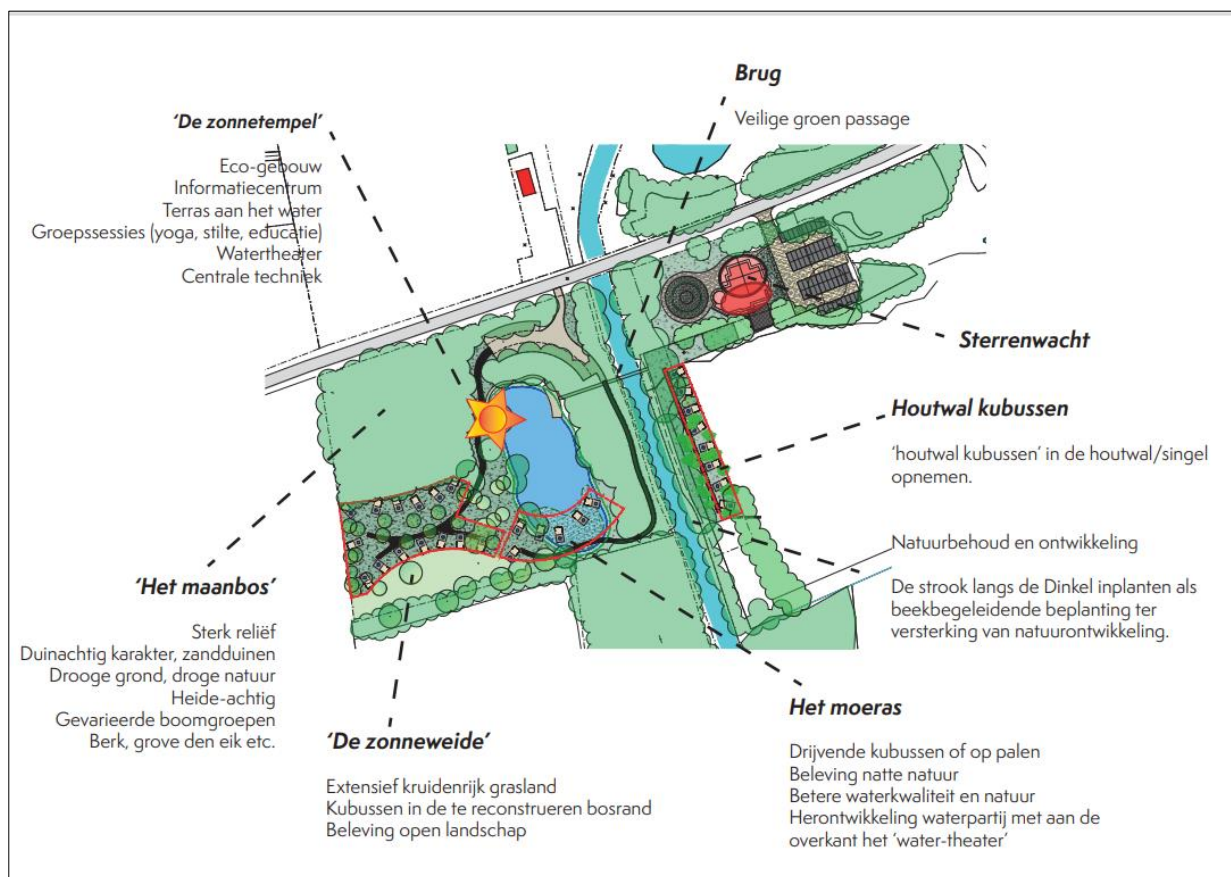
Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1	Inleiding.....	3
1.1	Aanleiding.....	3
1.2	Doel	3
Hoofdstuk 2	Beschrijving van het Natuurnetwerk Nederland.....	4
2.1	Wezenlijke kenmerken van het NNN	4
2.2	Huidige inrichting en gebruik	9
2.3	Beschermingsregime	11
Hoofdstuk 3	Effectbeoordeling.....	12
3.1	Effectbeoordeling op de wezenlijke kenmerken en waarden	12
3.3	Toetsing aan de spelregels	13
3.4	Conclusie	15

HOOFDSTUK 1 INLEIDING

1.1 Aanleiding

Er zijn concrete plannen om een terrein ten westen van Cosmos Sterrenwacht aan de Frensdorferweg te Lattrop (ongenummerd) geschikt te maken voor verblijfsrecreatie en een multifunctioneel informatiecentrum te bouwen met ruimte voor yoga en educatie. Verspreid in het plangebied worden een soort trekkershutten (kubussen genoemd) geplaatst en wordt het terrein toegankelijk gemaakt door middel van paden. Om het nieuwe terrein te betrekken bij de sterrenwacht, wordt een brug over de Dinkel aangelegd. Een bestaand grasland wordt omgevormd tot extensief kruidenrijk grasland. Tenslotte wordt het terrein landschappelijk ingepast door middel van de aanplant van beplanting en wordt bloem- en faunairijk grasland ontwikkeld/

Verbeelding van het wenselijke eindbeeld (bron: Ad Fontem).

1.2 Doel

Een deel van de wenselijke ontwikkeling vindt plaats op gronden die aangewezen zijn als Natuurnetwerk Nederland. Voor het NNN geldt de verplichting tot instandhouding van de wezenlijke kenmerken en waarden van het gebied. In de verordening is het 'Nee, tenzij-regime' vastgesteld. Dit betekent dat (nieuwe) plannen, projecten of handelingen niet zijn toegestaan indien zij de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied significant aantasten. Indien sprake is van aantasting van de wezenlijke kenmerken en waarden, verbindt de provincie regels aan zowel grootschalige alsmede aan kleinschalige ontwikkelingen in het NNN.

In voorliggend rapport wordt het voornemen getoetst aan het 'Nee, tenzij-regime', zoals dat is vastgelegd door de provincie Overijssel in de Ontwerp Omgevingsverordening Overijssel 2021

¹. Indien sprake is van een grootschalige, danwel kleinschalige ontwikkeling met negatieve effecten voor de kernkwaliteiten, zal het voorgesteld plan voor landschappelijke inpassing getoetst worden aan de gestelde eisen voor ontwikkelingen in het NNN.

HOOFDSTUK 2 BESCHRIJVING VAN HET NATUURNETWERK NEDERLAND

2.1 Wezenlijke kenmerken van het NNN

Het plangebied ligt binnen deelgebied 21 van het NNN en wordt aangeduid als Dinkeldal benedenloop/Ottershagen. In de Omgevingsverordening wordt de volgende beschrijving gegeven voor dit deelgebied van het NNN.

Onderstaande tekst is overgenomen uit de Ontwerp Omgevingsverordening Overijssel 2021

Gebiedsbeschrijving

Het NNN-gebied Dinkeldal benedenloop/Ottershagen omvat de benedenlopen en stroomdalen van de Dinkel en de Tilligterbeek. Waar deze stroomdalen samenkomen ligt het natuurgebied Ottershagen dat is aangewezen als weidevogelreservaat. Het NNN-gebied heeft een totale oppervlakte van 246 hectare. Het gebied is niet aangewezen als onderdeel van het Natura 2000-netwerk. De Dinkel is een grensoverschrijdend riviertje welke ten hoogte van het Duitse Gronau Nederland binnenkomt en ten noordwesten van Lattrop ons land weer verlaat. Samen met de Regge voedt dit riviertje de Overijsselse Vecht die via het Zwarte Water uitmondt in de randmeren van het IJsselmeer. Het traject van de benedenloop van de Dinkel strekt van de N349 tot aan de Duitse Grens. Door het omleidingskanaal en het grotendeels gekanaliseerde karakter is de afvoerdynamiek hier duidelijk minder natuurlijk en dynamisch dan in grote delen van de midden- en bovenloop. Vanaf de westelijk gelegen stuwwal lopen diverse beken in oostelijke richting die afvoeren op de Tilligterbeek. Aan zowel de west- als oostzijde liggen overgangen van het Dinkeldal met oeverwallen en komgronden, naar hoger gelegen dekzanden stuifzandgronden. Dinkeldal benedenloop/Ottershagen vormt een belangrijke ruimtelijke verbinding met het bovenstroomse deel van de Dinkel en het zuidwestelijk gelegen rivier- en beekdallandschap van het NNN-gebied Volther, Agelerbroek en Achter de Voort. Aan de westzijde wordt via de aanwezige beken verbonden met het NNN-gebied Mander/Reutum op de (flank van de) stuwwal van Ootmarsum. Verder benedenstrooms bevinden zich de Duitse natuurgebieden en ten oosten ligt langs de Geele Beek het gebied. Het NNN-gebied Dinkeldal benedenloop/Ottershagen is voornamelijk landschappelijk een belangrijke schakel binnen het NNN van Noordoost Twente.

Op basis van de landschapsecologische kenmerken (zoals beschreven onder Landschapsecologische karakteristiek) is het gebied opgedeeld in de volgende deelgebieden:

- Ottershagen
- Beneden-Dinkel en stapstenen
- Tilligterbeek en stapstenen

Landschapsecologische karakteristiek

Ontstaansgeschiedenis van het landschap

De Dinkel is gelegen in de regio Noordoost Twente waar in het tertiair fijn zeezand en zware donkere klei is afgezet. In het begin van het pleistoceen is hier vanuit het Elbe-gebied en door de Rijn oostelijk rivierzand afgezet. Toen de gletsjers in het Saalien richting Nederland kwamen erodeerde het gletsjerijs de bodem en duwde de afzettingen opzij, waardoor een complex van stuwwallen en gletsjerbekkens ontstond, waaronder het latere dal van de Dinkel. De stuwwallen in Twente onderscheiden zich van de stuwwallen in het westen van het land door de aanwezigheid van tertiaire klei. Het landijs heeft zowel in de stuwwallen als in de gletsjerbekkens op grote schaal grondmorenes van keileem zijn achtergelaten. Deze keileemlaag varieert sterk in samenstelling, dikte en doorlatendheid en kent koppen, ruggen en welvingen.

¹ Ontwerp Omgevingsverordening Overijssel 2021 (vastgesteld 18-5-2021)

In de laatste ijstijd (Weichselien) bereikte het landijs Nederland niet. Het koude klimaat zorgde voor onbegroeide en vaak bevroren ondergrond waardoor water en vooral de wind vrij spel hadden. In deze periode zijn verschillende lagen dekzanden afgezet over de oudere afzettingen in de dalen en tegen de stuwwallen. Het dekzand bestond uit verstoven zand dat eerder door de rivieren was meegevoerd. Uit drooggevalen rivierdalen wordt zand verstoven en ontstonden relatief hoge rivierduinen. Ook bij het dekzand is sprake van variatie in dikte, samenstelling en hoogteligging. Tijdens de minder koude periodes in deze ijstijd begon sneeuw en ijs te smelten. Het smeltwater op de stuwwallen van Oldenzaal en Ootmarsum kon niet wegzakken in de zware, deels bevroren tertiaire kleilagen en het keileem waardoor op zijn tocht langs de helling diepe erosiedalen werden uitgesleten. Aan de oostzijde van de stuwwal van Ootmarsum vormen deze dalen de beddingen van onder andere de Springendalsebeek en de Mosbeek welke afwaterden richting de Dinkel.

Deze pleistocene periode met ijstijden en zandafzettingen eindigde ongeveer 10.000 jaar geleden. Er ontstond toen een vochtiger, warmer klimaat en het landschap raakte meer bebost waardoor erosie door wind afnam. Door de toenemende neerslag en waterafvoer nam aan de randen van de rivierdalen de erosie van het dekzand toe. De Dinkel is een laaglandbeek die verder benedenstrooms het karakter krijgt van een kleine meanderende zandrivier die aan weerszijde wordt omgeven door dekzand- en stuifzandgronden. De Dinkel heeft zich door het landschap bewogen en iets ten oosten, binnen Punthuizen, zijn nog restanten te vinden van een vroegere oerloop van deze rivier. Door de meanderende werking heeft de Dinkel zich ingesneden in het landschap waardoor naast oude beeklopen ook afgesneden meanders, kronkelwaarden, rivierduinen, oeverwallen, overstromingszones zijn ontstaan.

Al gedurende de prehistorie (vroegste steentijd) kwam de landbouw in Twente op gang. In Twente werden de stuwwallen veel later gekoloniseerd dan elders in Nederland omdat de zware tertiaire klei, met daarbovenop de keileem, moeilijk te bewerken was. Bossen werden gekapt voor de aanleg van akkers. Nabij de voedselrijkere beekdalen die periodiek overstromden en ook erodeerde werden hooi- en weilanden aangelegd. De gemeenschappelijke weiden 'marsen' ontstonden in de vlakkere delen en de 'koelanden' in de reliëfrijke kronkelwaarden. In de koelanden werd vermoedelijk met gescheperde kudden gegraasd. De akkers lagen doorgaans dicht bij de bebouwing en bestonden veelal uit eenmansessen die niet alleen met heideplaggen, maar ook met langs de Dinkel gestoken grasplaggen bemest. Rondom de beekdalen ontstond een kleinschalig landschap in de vorm van het zogenaamde kampenlandschap. Hoger op de stuwwal en verder van de rivier, zoals bij Tilligte en Ootmarsum, ontstonden complexen van grotere essen, waarbij op de droge gronden van de stuwwal van Ootmarsum ook gemeenschappelijke woeste gronden ontstonden waarop vee grasde.

Door ontginning van omliggende veengebieden, werden de verschillen in waterafvoer groter, doordat de bufferende werking van het veen afnam. De ontwatering voor de landbouw versterkte dit effect. In de zomerperiode stond de rivier soms vrijwel droog en kon het zand vanuit de bedding gaan stuiven, terwijl in de winterperiode de rivier vaak buiten de oevers trad. De hogere gronden op de nabijgelegen stuwwal van Ootmarsum, die tot de 19e eeuw vooral bestonden uit heide en vennen, werden grotendeels bebost met productiebos, als landgoed of natuurgebied ontwikkeld of als recreatieterrein in gebruik genomen. Met de jaren zijn de aanwezige rivieren steeds meer genormaliseerd om wateroverlast tegen te gaan, verzanding te voorkomen en de stroomsterkte te verhogen. Van recentere datum zijn het Omleidingskanaal en het Verdeelwerk bij De Lutte uit 1965. Met deze bouwwerken worden piekafvoeren afgevoerd en is de benedenloop van de Dinkel losgekoppeld zodat overstromingen benedenstrooms konden worden voorkomen. Dit heeft grote implicaties voor de natuurlijke stromingsdynamiek van de benedenloop van de Dinkel en de bijbehorende natuurwaarden die typerend zijn voor natuurlijke beekdalen. Waar de Tilligterbeek en de Dinkel elkaar vinden ligt een natte laagte ter plaatse van het huidige Ottershagen. Het gebied was hier permanent zeer nat door overstromingen van de vroeger meanderende beken en de sterke toevoer van kwel- en oppervlaktewater vanaf de stuwwal. In de jaren vijftig werd het natte gebied ontwaterd, ontgonnen en geschikt gemaakt voor de landbouw. Samen met de inperkingen van de rivierdynamiek zorgde dit voor sterke verdroging waardoor het aanwezige moerasgebied en bijbehorende soorten als roerdomp en waterral verdwenen. Na diverse herstelmaatregelen is Ottershagen nu voor een deel in extensief agrarisch gebruik en zijn er weidevogelgraslanden ontwikkeld.

Abiotische en ruimtelijke karakteristiek

De middenloop van de Dinkel gaat vanaf de N349 over in de benedenloop welke in noordelijke richting afstroomt tot over de Duitse grens. Vanuit het zuidwesten stromen de Tilligterbeek en het kanaal Hollander Graven richting de Dinkel. Waar deze wateren elkaar vinden ligt het natuurgebied Ottershagen welke een laaggelegen natte kern binnen het NNN-gebied vormt. In het hele Dinkeldal zijn fijn- en grofzandige afzettingen aanwezig uit het Pleistoceen en Holoceen. Het gebied kent globaal twee typen bodemvorming, namelijk bodemvorming met en zonder rivierinvloed. In het vroegere overstromingsgebied langs het waterprofiel van de Dinkel en de Tilligterbeek bestaat de bodem overwegend uit kleiige beekdalgronden. Plaatselijk is er meer zavel of fijnzand aanwezig waardoor leek- óf beekeerdgronden ontstaan. Bij Posterhoek liggen enkele beekdalgronden als gevolg van de bijzonder natte omstandigheden die zijn ontstaan door de toevoer van grond- en oppervlaktewater vanaf de stuwwal en de aanwezige beken in het huidige Dinkeldal. Buiten het bereik van de Dinkel liggen de dekzandgronden welke veelal bestaan uit veldpodzolgronden met een inzigingsprofiel. Waar deze gronden met plaggen zijn bemest zijn laarpodzolgronden ontstaan. Op diverse plekken in het dekzand, zoals bij Vollenhoek en Veldkamp, vinden we de oude akkercomplexen uit het kampenlandschap. Hier zijn hoge bruine enkeerdgronden ontstaan als gevolg van langdurig gebruik en het opbrengen van heideplaggen uit de potstallen. Bij de zijbeken die vanaf de stuwwal naar de Dinkel stromen liggen beekeerdgronden en komt binnen een meter onder het maaiveld vaak keileem en zware klei voor.

(...)

De benedenloop van de Dinkel is een langzaam stromend, gekanaliseerd riviertje op zandgrond dat afstroomt naar de Untere Dinkel en de Vecht(e) op Duits grondgebied. De benedenloop van de Dinkel is zo'n vier kilometer lang en wordt gevoed door de boven- en middenloop van de Dinkel en het Omleidingskanaal en is permanent watervoerend. De benedenloop is bestuurd, kent een vast peilbeheer en is ingedijkt waardoor riviermorphologische processen zoals meandering, het vormen van oeverwallen en inundaties zijn stilgevallen. Het grondgebruik rondom de Dinkel bestaat voor het merendeel uit intensieve landbouw. Door de aangelegde drainage, stuwen, dammen en reservoirs is het karakter van het waterlichaam sterk veranderd. De rivier is hierdoor niet bereikbaar en passeerbaar voor vis. Ten oosten van de Dinkel bevinden zich diverse waterscheidingen waardoor er verschillende stroomgebieden liggen waaronder Gele Beek, Binnenbroek en Dinkelskanaal. Vanaf het zuidwesten van Ottershagen lopen de Tilligterbeek en het kanaal Hollander Graven.

Huidig gebruik

Het grondgebruik van het NNN-gebied Dinkeldal boven- en benedenloop wordt voor 8% bepaald door het profiel van de beek. De aangrenzende NNN-gronden buiten het profiel van de beek bestaan voor zo'n 60% uit diverse soorten natuurgaslanden en natuurakkers. Voor deze gronden is de agrarische bedrijfsvoering hier in meer of mindere mate afgestemd op landschaps- en natuurbehoud. Circa 30% bestaat uit vochtige en droge bossen welke naast een natuurfunctie soms ook een productiefunctie heeft.

De rivier de Dinkel is een belangrijke trekpleister voor toeristen. De meeste recreanten bezoeken echter de boven- en middenloop van de Dinkel door de meer natuurlijke rivierloop en het kleinschalige landschap. De benedenloop van de Dinkel is landschappelijk minder variabel en wordt in sterke mate bepaald door open intensief gebruikt cultuurlandschap. Het gebied kan worden verkend via diverse fiets- en wandelroutes en in de omgeving bevinden zich diverse soorten accommodaties voor dag- en verblijfsrecreatie, waaronder horeca, campings en recreatiewoningen. Ottershagen heeft een belangrijke functie als weidevogelgebied en is daarmee uniek in de regio. Er is een vogelkijkhut aanwezig waar vogelaars de aanwezige moeras- en weidevogels kunnen bekijken.

Kernkwaliteiten en huidige natuurwaarden

Ecologische kernkwaliteiten per deelgebied

Op basis van het voorgaande wordt in het NNN-gebied Dinkeldal benedenloop/Ottershagen een drietal samenhangende ecologische kernkwaliteiten onderscheiden die de basis vormen voor het behoud van (inter)nationaal en regionaal belangrijke biodiversiteit. Deze ecologische

kernkwaliteiten geven een duiding aan en worden bepaald door de ecologische karakteristiek van het deelgebied inclusief de aanwezige natuurwaarden. De kernkwaliteiten overlappen met de drie aangewezen deelgebieden in Dinkeldal benedenloop/Ottershagen (zie Oppervlakte en samenhang):

- Ottershagen: Open weidevogelgebied in voormalig inundatiegebied
- Beneden-Dinkel en stapstenen: Open rivierlandschap met stapstenen
- Tilligterbeek en stapstenen: Open beekdallandschap met stapstenen

De kernkwaliteiten inclusief aanwezige natuurwaarden worden hieronder per deelgebied nader toegelicht. Op plekken waar de natuurwaarden bijzonder hoog zijn (in aantal soorten, diversiteit in soorten of combinatie van kenmerkende soorten) spreken we van concentraties van hoge natuurwaarden. Deze zijn dikgedrukt weergegeven in de tekst en de bijbehorende veldnamen zijn paars gearceerd. Ook onderdelen van een concentratie van natuurwaarden (bijvoorbeeld nevengeulen als onderdeel van de concentratie dynamische riviernatuur) zijn dikgedrukt weergegeven. De locaties/zones met een concentratie van natuurwaarden zijn aangegeven op kaart. Ook specifieke landschapselementen met hoge natuurwaarden worden apart uitgelicht op kaart en deze zijn in de tekst onderstreept.

Huidige natuurwaarden per deelgebied

- Ottershagen: Open weidevogelgebied in voormalig inundatiegebied (..)

- Beneden-Dinkel en stapstenen: open rivierlandschap met stapstenen

Dit deelgebied bestaat uit het stroomgebied van de Beneden-Dinkel vanaf de N349 (ten noorden van Singraven) tot aan de Duitse grens. Het gebied heeft een sterke relatie met de bovenstroomse delen van de Dinkel en ook met de Duitse vecht. Voor migrerende vissen en soorten als de otter is deze relatie (in de toekomst) belangrijk. De natuurwaarden van de Beneden-Dinkel zijn in de huidige situatie beperkt, vanwege het eenvormige, brede en diepe profiel waarin natuurlijke beekprocessen als sedimentatie, erosie en het buiten de oevers treden geen kans krijgen. Ook is de Dinkel nagenoeg volledig voorzien van kades. De benedenloop van de Dinkel bestaat uit een relatief open landschap dat veelal in agrarisch gebruik is en heeft niet het kleinschalige karakter dat te vinden is langs de midden- en bovenloop van deze rivier. Langs de Beneden-Dinkel liggen echter nog enkele stapstenen waarbinnen concentraties van hoge natuurwaarden van gevarieerd rivierdal aanwezig zijn. Aan weerszijden van het Dinkelkanaal (nabij de Duitse grens en De Ham) liggen recentelijk ontwikkelde plas-dras laagtes waar soorten als blaaszegge, zwanenbloem, goudzuring, gevleugeld hertschooi, tweerijige zegge en blauwe waterereprijs voorkomen. Bovenop de oever groeit hier ook lange ereprijs. Op enkele schrale, laaggelegen plaatsen langs het water groeien soorten als bosbies, veldrus, moeraszegge, blauwe knoop, hazenzegge en liggend hertschooi. Deze laagtes zijn met name van belang als leefgebied voor verschillende soorten insecten en vogels.

Ten zuiden van Ottershagen komen de Beneden-Dinkel en het omleidingskanaal samen bij de Sterrenwacht. Het gebied bestaat voor een groot deel uit natte, kruidenrijke graslanden met langs de randen houtwallen en houtsingels. De graslanden bevatten soorten als echte koekoeksbloem, gevlekte orchis, kleine ratelaar en knoopkruid. Op de oevers van de Dinkel groeien (stroomdal)soorten als lange ereprijs, geel walstro en steenanjer. In het gebied liggen ook twee aangelegde poelen die momenteel worden gedomineerd door de watercrassula. Het bestrijden van deze exoot is noodzakelijk om het gebied in de toekomst geschikt te maken voor amfibieënsoorten als boomkikker, kamsalamander en knoflookpad die in de omgeving aanwezig zijn. Het gebied voorziet daarnaast in leefgebied voor verschillende vogelsoorten als bosrietzanger, spotvogel, wielewaal en ijsvogel.

Iets ten zuiden van de Sterrenwacht ligt Westerveld waarbinnen twee kleine vochtige bossen liggen met poelen. Deze poelen zijn van bijzonder hoge waarden door de grote verscheidenheid aan zeldzame amfibieën die hier voorkomen. De poelen vormen, in combinatie met het bos en omliggende graslanden, leefgebied voor zowel kamsalamander, knoflookpad én boomkikker.

Ten oosten van de Langkampweg, iets ten noorden van de N349, ligt een bosperceel direct aan de Dinkel. Het betreft een klein vochtig broekbos dat door de ligging direct aan de Dinkel een broedlocatie vormt voor soorten als ijsvogel en grote gele kwikstaart. In het natte

bos komen kenmerkende plantensoorten voor als zwarte bes, en broedt ook grauwe vliegenvanger en wielewaal. De oevers van de Dinkel en de overgangen naar het kleinschalige landschap met bosjes, hooilanden en ruigten vormen hier ook leefgebied voor verschillende soorten libellen en juffers, waaronder beekkrombout, smaragdlibel en weidebeekjuffer. Verspreid in het agrarisch landschap langs het stroomgebied van de Dinkel liggen kleine (droge) bospercelen, hakhoutbosjes en verschillende landschapselementen waaronder houtwallen, houtsingels en bossingels. Deze vormen een dooradering van het agrarisch gebied en zijn daarmee van belang als stapstenen en migratieroute voor verschillende soortgroepen waaronder zoogdieren, vogels en insecten.

- Tilligterbeek en stapstenen: open beekdallandschap met stapstenen (...)

Kansen en knelpunten

Onderstaande paragraaf beschrijft de kansen en knelpunten voor de kwalitatieve natuurontwikkeling binnen het NNN. Het gaat hier om kansen en knelpunten die een verbetering of belemmering van de natuurkwaliteit zijn maar geen directe (verplichte) opgaven of verplichtingen of beleidsambities.

Kansen

- Buiten het reguliere natuurbeheer liggen ook kansen voor herstel en versterking van de algemene biodiversiteit, bijvoorbeeld door kleinschalige anti-verdrogingsmaatregelen en door verdere extensivering van grasland-, berm- en akker(randen)beheer. Zie ook de beschrijving van concrete potenties in hoofdstuk 7.
- In het gebied liggen kansen voor natuurontwikkeling in combinatie met integrale ruimtelijke opgaven, waaronder realisatie van strategisch waterbeheer in het kader van klimaatadaptatie. Voorbeelden zijn het aanleggen van nevengeulen en realisatie van een aaneengesloten, robuust natuurgebied.
- Uitbreiding van het areaal extensieve (natuurinclusieve) landbouw en agrarisch natuurbeheer in het gebied en de nabije omgeving biedt kansen om kruidenrijke graslanden, akkerflora en vogeldoelen te bevorderen. Hierbij is de opgave te zoeken naar vormen van agrarische activiteiten die complementair zijn aan natuurdoelen en behoud van cultuurhistorie. Ook liggen er kansen om agrariërs meer te betrekken bij het beheer van het landschap, de landschapselementen en een deel van het natuurbeheer, en om de kwaliteit van graslandbeheer om weidevogeldoelen te bevorderen.
- Uitbreiding of versterking van extensieve vormen van recreatie kan kansen bieden voor natuur (zie ook de Strategie Ontwikkeling Landelijk Gebied). Denk aan het aantrekkelijker maken van wandelpaden en verkoop van streekproducten door lokale ondernemers, waarvan de opbrengsten deels terugvloeien naar natuur- en landschapsbeheer.
- Vanuit de verschillende beleidsvelden is er veel energie aanwezig voor het ontwikkelen van een gebiedsgerichte aanpak voor beheer van het watersysteem. Dit vraagt de juiste focus en afstemming tussen de verschillende partijen. Ook vanuit bewoners is er veel betrokkenheid bij het gebied. Door het ontwikkelen van bijvoorbeeld een platform kan lokale verbinding en samenwerking tussen beheerders, bewoners, andere stakeholders worden versterkt.
- Vrijkomend organisch materiaal (gras, hout) kan ingezet worden voor gebruik als biomassa (zie ook de Strategie Ontwikkeling Landelijk Gebied (SOLG)). Grasmaaisel kan bijvoorbeeld worden geleverd aan vergisters en kartonindustrie en hout kan worden versnipperd en gebruikt als biomassa-brandstof. Ook het uitdunnen of ontwikkelen van open ruimte kan samengaan met verkoop van de houtoogst.
- De noodzaak voor een toename aan bosareaal (vanuit de Bossenstrategie en het Actieplan Bomen) kan worden ingevuld door aanplant van houtige landschapselementen, rekening houdend met weidevogelgebieden, en de ontwikkeling van vochtig alluviaal bos in het rivierdal.
- Versterken weidevogelgebied Ottershagen door meer beheerovereenkomsten met agrariërs af te sluiten en door uitruil van percelen in kern (NNN weidevogelreservaat) met buiten de kern (landbouw).

Knelpunten

- Door de gekanaliseerde situatie en aanwezigheid van stuwen ontbreekt morfodynamiek van de rivier en zijn processen als meandering en zandafzetting sterk beperkt is geen sprake meer van nieuwvorming van oeverwallen en kronkelwaardruggen. Verder zijn de

oevers vastgelegd met kades. Ook is de overstromingsfrequentie en -duur is afgenomen waardoor dotterbloemgraslanden, grote zeggenvegetaties en stroomdalgraslanden zich niet of beperkt ontwikkelen.

- Intensivering van de landbouw heeft afgelopen decennia geleid tot grondwaterstandsverlaging, introductie van gebiedsvreemde meststoffen en negatieve effecten op de waterhuishouding en waterkwaliteit in de benedenloop van de Dinkel en Ottershagen. Vervuiling van grondwater door bemesting kan een bedreiging vormen voor kwelgevoede natuurtypen zoals vochtige alluviale bossen. Daarnaast kunnen hoge nitraaten/of sulfaatgehalten in kwelgebieden zorgen voor eutrofiering en ook voor anaerobe afbraak van organische bodems. Ook vanuit het water in de Dinkel en Tilligterbeek wordt het gebied belast met stikstof en fosfaat, als gevolg van uitspoeling van meststoffen in het intrekgebied en door lozingen van RWZI's. Dit leidt tot negatieve effecten op natuurtypen direct langs de rivieren en op de locaties waar overstromingswater stagneert en slib bezinkt, zoals in vochtige alluviale bossen. Veel van de graslandbodems kennen een hoge fosfaatrijksdom van zichzelf, als gevolg van (historisch) gebruik als landbouwgrond. In Ottershagen treed kwel ook niet meer toe tot het maaiveld als gevolg van de te lage peilstanden. Hierdoor kan het probleem van de hoge fosfaatrijksdom van de bodem op dit moment niet worden ondervangen en kan ook de eutrofiërende werking van het inundatiewater niet worden tegengegaan.

- De Kerspelweg is nu nog een openbare doorgaande zandweg dwars door de kern van het gebied Ottershagen. Er is met name in het broedseizoen veel verstoring door motors en auto's die de weg gebruiken als sluiproute of om de observatie hut te bezoeken.

Effecten van klimaatverandering

Klimaatverandering heeft grote effecten op de natuur, omdat het klimaat een belangrijke sturende factor is in ecologische processen. Ook ligt het tempo van de klimaatverandering hoog, waardoor de natuur weinig tijd heeft voor adaptatie. De verspreiding van soorten verschuift en het frequenter voorkomen van weersextremen in relatie tot temperatuur, neerslag en waterhuishouding zorgt voor grotere schommelingen van populaties. Effecten van klimaatverandering worden versterkt door versnippering van leefgebieden en de achteruitgang van de natuurkwaliteit door andere factoren.

In de beekdalen zorgt klimaatverandering voor hogere piekafvoeren en grotere zomerdroogtes. Langdurig lage waterstanden kunnen leiden tot verdroging van natte (weidevogel)graslanden en bossen langs de beken en uitdroging van ondiepe wateren, ook de wateren die niet met de beek in verbinding staan. De zijbeken die afwateren op de Dinkel en Hollander Graven zijn extra kwetsbaar voor veranderingen in het grondwaterregime doordat er sprake is van kleine hydrologische systemen op zandgronden. Klimaatverandering vormt ook een bedreiging voor de droge bossen en heiden op de hogere zandgronden verder van de beekdalen.

Een belangrijke maatregel is het verder robuust maken van het watersysteem van de Dinkel. Dit betekent een watersysteem met voldoende bergings- en afvoermogelijkheden in natte periode en met een bufferend vermogen in droge periodes. Het verwijderen van oeverbescherming en de aanleg van periodiek overstromende nevengeulen dragen hier aan bij. Daarnaast zijn gradiëntrijke gebieden en gebieden met een grote heterogeniteit beter in staat om weersextremen op te vangen. Behoud en verdere ontwikkeling van de aanwezige gradiënten in combinatie met herstel van de dynamiek is daarom essentieel. Ook draagt het omvormen van intensieve landbouwpercelen en het ontwikkelen van een dooradering van het agrarisch landschap bij aan een versterking van de huidige natuurwaarden en aan een robuustere migratieroute voor plant- en diersoorten.

Om bossen en landschapselementen droogtebestendiger te maken kan worden ingezet op aanplant van meer droogte tolerante boomsoorten (denk aan esdoorn, linde, populier, tamme kastanje, haagbeuk), waardoor de droogtegevoeligheid vermindert. Soorten met een goed verterend strooisel dragen daarnaast bij aan verbetering van de bosbodem en het tegengaan van verzuring. Om de landschapskarakteristiek zo veel mogelijk te behouden kan gekozen worden voor zo veel mogelijk streekeigen en ten minste autochtone soorten (zie hiervoor het overzicht Streekeigen en inheemse bomen en struiken Overijssel van Landschap Overijssel).

2.2 Huidige inrichting en gebruik

Het plangebied bestaat uit een vijver, bos, grasland en de Dinkel met de oevers en oeverbeplanting. Het Zowel aan de oost- als aan de westzijde ligt grasland, dat vrij intensief wordt beheerd middels maaien en

afvoeren en/of beweiding. De percelen worden bemest. Tevens ligt in het plangebied een vijver. Deze vijver heeft een matige ecologische betekenis vanwege de steile oevers en de (vermoedelijk) aanwezige vis.

Rondom de vijver en het grasland ligt gemengd loofbos en ten zuiden van de westelijke weide ligt aan gemengde hakhoutsingel. Op de beoogde plek van de nieuwe brug is een vlinder op de oever van de Dinkel aangebracht, evenals een pad vanaf de Sterrenwacht naar het vlinder. Op onderstaande foto's wordt een impressie van het plangebied, gelegen binnen het NNN gegeven.

Aanzicht op de vijver.

Foto links: aanzicht op het bos (ten westen van de Dinkel). Foto rechts: aanzicht op de Dinkel.

Foto links: aanzicht op de bosrand waar de kubussen gepland zijn. Foto rechts: aanzicht op het bloem- en kruidenrijk grasland en de bosrand (links) waar de kubussen gepland zijn.

2.3 Beschermingsregime

Provincies zijn verantwoordelijk voor de veiligstelling en ontwikkeling van het Natuurnetwerk Nederland (verder NNN genoemd). De beoordeling of de voorgenomen activiteit past in het NNN, dient met name uitgevoerd te worden in de afweging van een 'goede ruimtelijke ordening' als onderdeel van de ruimtelijke onderbouwing. De aanwezigheid van beschermde planten en dieren is daarbij niet direct van belang.

Vanwege het grote belang voor de biodiversiteit en de betekenis voor de kwaliteit van de leefomgeving en regionale economie geldt een beschermingsregime voor het gehele NNN. Voor het NNN geldt de verplichting tot instandhouding van de wezenlijke kenmerken en waarden van het gebied. In de verordening is het "nee, tenzij"-regime vast gelegd. Dit betekent dat (nieuwe) plannen, projecten of handelingen niet zijn toegestaan indien zij de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied significant aantasten. Er kan echter aanleiding zijn om toch ontwikkelingen toe te staan. De mogelijkheid om een uitzondering te maken op de algemene lijn van behoud en duurzame ontwikkeling van wezenlijke kenmerken en waarden, is aan strikte voorwaarden gebonden. Uiteraard geldt ook hier dat de generieke regeling van toepassing blijft (zoals de toepassing van de principes van zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik, ontwikkelingsperspectieven en gebiedskenmerken). Het ruimtelijk beleid voor het NNN is gericht op 'behoud, herstel en ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN' waarbij tevens zoveel mogelijk rekening wordt gehouden met de andere belangen die in het gebied aanwezig zijn.

De kernkwaliteiten binnen het NNN zijn natuurkwaliteit, landschappelijke kwaliteiten en beleving van rust. Voor grootschalige ontwikkelingen die niet passen binnen de doelstelling van het NNN is geen ruimte, tenzij er sprake is van een zwaarwegend maatschappelijk belang waar niet op een andere manier aan kan worden voldaan. Daarbij worden de zogenaamde NNN-spelregels gehanteerd: her-begrenzing van het NNN, saldering van negatieve effecten en toepassing van het compensatiebeginsel. Het 'nee, tenzij'-principe en de overige spelregels hebben is opgenomen in de provinciale Omgevingsverordening van Overijssel. Er is door toepassing van de spelregels ruimte voor het aanpassen van de begrenzing als daarmee de doelen op een betere manier kunnen worden bereikt.

Een deel van de uitbreiding is aangewezen als 'bestaande natuur NNN land'. De vijver en de Dinkel zijn aangewezen als 'bestaande natuur NNN water'. De westelijke weide is niet aangewezen als NNN.

Voor het NNN geldt de verplichting tot instandhouding van de wezenlijke kenmerken en waarden van het gebied. In de verordening is het 'Nee, tenzij-regime' vastgesteld. Dit betekent dat (nieuwe) plannen, projecten of handelingen niet zijn toegestaan indien zij de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied significant aantasten.

Het plangebied behoort tot gronden die tot het Natuurnetwerk Nederland behoren, aangewezen als bestaande natuur. Op onderstaande afbeelding wordt de ligging van het Natuurnetwerk Nederland in de omgeving van het plangebied weergegeven.

Ligging van Natuurnetwerk Nederland in de omgeving van het plangebied. De ligging van het plangebied wordt met het rode lijn aangeduid. Gronden die tot Natuurnetwerk Nederland behoren worden met de donkergroene en blauwe kleur op de kaart aangeduid (bron: ruimtelijkeplannen.nl).

De bescherming van het NNN kent in Overijssel geen externe werking. Voorgenomen activiteiten buiten de begrenzing van het NNN hoeven niet getoetst te worden aan de beleidsregels voor de bescherming van het NNN.

HOOFDSTUK 3 EFFECTBEOORDELING

3.1 Effectbeoordeling op de wezenlijke kenmerken en waarden

In de Ontwerp Omgevingsverordening Overijssel 2021, is als bijlage, een zeer uitgebreide beschrijving opgenomen van het deel van het NNN waarin het plangebied ligt. Wanneer we inzoomen in de uitgebreide tekst met kernkwaliteiten, slaat onderstaande alinea op het plangebied.

Ten zuiden van Ottershagen komen de Beneden-Dinkel en het omleidingskanaal samen bij de Sterrenwacht. Het gebied bestaat voor een groot deel uit natte, kruidenrijke graslanden met langs de randen houtwallen en houtsingels. De graslanden bevatten soorten als echte koekoeksbloem, gevlekte orchis, kleine ratelaar en knooppkruid. Op de oevers van de Dinkel groeien (stroomdal)soorten als lange ereprijs, geel walstro en steenanjer. In het gebied liggen ook twee aangelegde poelen die momenteel worden gedomineerd door de watercrassula. Het bestrijden van deze exoot is noodzakelijk om het gebied in de toekomst geschikt te maken voor amfibieënsoorten als boomkikker, kamsalamander en knoflookpad die in de omgeving aanwezig zijn. Het gebied voorziet daarnaast in leefgebied voor verschillende vogelsoorten als bosrietzanger, spotvogel, wielewaal en ijsvogel.

Iets ten zuiden van de Sterrenwacht ligt Westerveld waarbinnen twee kleine vochtige bossen liggen met poelen. Deze poelen zijn van bijzonder hoge waarden door de grote verscheidenheid aan zeldzame amfibieën die hier voorkomen. De poelen vormen, in combinatie met het bos en omliggende graslanden, leefgebied voor zowel kamsalamander, knoflookpad én boomkikker. (bron: Ontwerp Omgevingsverordening Overijssel 2021)

Het voornemen bestaat om verblijfsrecreatie mogelijk te maken in een klein deel van het NNN. Ondanks de aanduiding van kernkwaliteiten op landschapsschaal, wordt het afwisselende landschap met grasland en houtsingels als kernkwaliteit beschouwd.

De kubussen aan de oostzijde van de Dinkel worden in beekbegeleidende beplanting, aangewezen als NNN, geplaatst. Hierdoor krijgt dit deel van het NNN een andere functie. Door het plaatsen van de kubussen en het

exploiteren van de kubussen, zullen de natuurwaarden aangetast worden als gevolg van areaalverlies en optische verstoring (aanwezigheid mensen). Dit geldt ook voor de vijver.

Conclusie

Het plaatsen en exploiteren van de kubussen in de houtsingel ten oosten van de Dinkel, en het plaatsen en exploiteren van de kubussen in de poel, wordt het natuurlijke karakter van delen van het NNN aangetast. Dit heeft tot gevolg dat de wezenlijke kenmerken en waarden van een deel van het NNN aangetast wordt. De ontwikkeling wordt beschouwd als een relatief kleinschalige ontwikkeling binnen het NNN.

Het beschermingsregime voor kleinschalige initiatieven binnen het NNN is daarom van toepassing op het initiatief.

De Omgevingsverordening geeft de volgende ‘spelregels’ voor kleinschalige initiatieven binnen het NNN

De gemeenteraad is bevoegd om bij de vaststelling van een bestemmingsplan voor relatief kleinschalige ontwikkelingen binnen het NNN af te wijken van het beschermingsregime, mits is aangetoond en verzekerd dat deze wijziging:

1. de wezenlijke kenmerken en waarden slechts in beperkte mate aantast,
2. per saldo gepaard gaat met een versterking van de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN, of een vergroting van de oppervlakte van het NNN,
3. plaatsvindt na een zorgvuldige afweging van alternatieve locaties.

3.3 Toetsing aan de spelregels

De provincie heeft in de Omgevingsverordening spelregels opgenomen, op welke wijze kleinschalige initiatieven mogelijk zijn in het NNN. In deze alinea worden de drie voorwaarden getoetst.

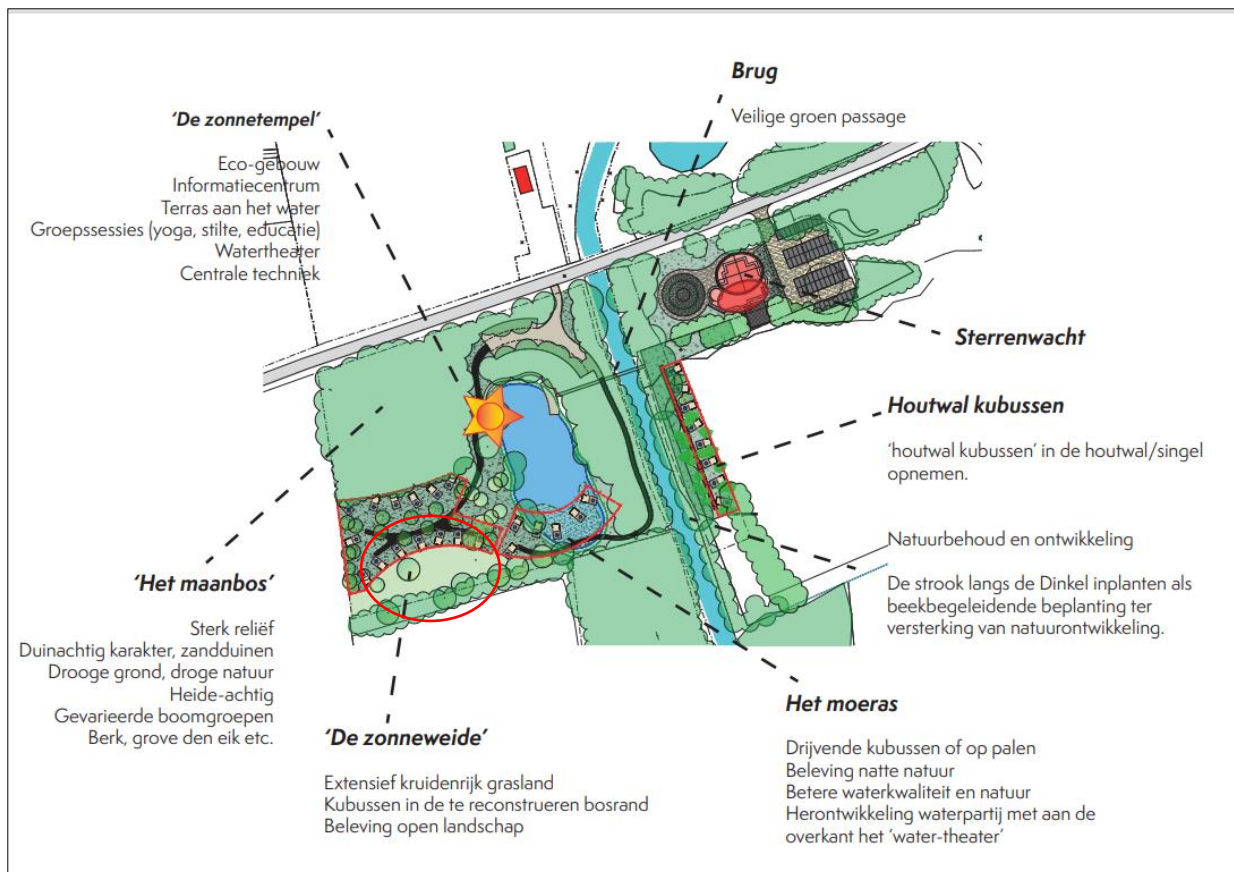
Ad 1. de wezenlijke kenmerken en waarden slechts in beperkte mate aantast

Aan deze voorwaarde wordt voldaan. Er vinden kleinschalige ontwikkelingen plaats in een houtsingel en open water. Deze vinden deels plaats, aansluitend aan een bestaand gebouw (sterrenwacht) en deels in rustig cultuurland (westelijke deel). De wezenlijke kenmerken ‘grasland met houtsingel langs de rand’.

Ad 2. per saldo gepaard gaat met een versterking van de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN, of een vergroting van de oppervlakte van het NNN

Het voornemen voorziet niet in versterking van de wezenlijke kenmerken en waarden of een vergroting van de oppervlakte van het NNN.

Indien het grasland, in de zuidoosthoek van het plangebied wordt toegevoegd aan het NNN, is er sprake van toename van de oppervlakte van het NNN. Geadviseerd wordt het deel van het grasland toe te voegen aan het NNN, dat op de inrichtingskaart, ingetekend is als extensief kruidenrijk grasland.

Aanduiding grasland; toe te voegen aan NNN (rode ovaal).

Mits het kruidenrijk grasland toegevoegd wordt aan het NNN, is er sprake van toename van de oppervlakte NNN. Voorwaarde daarbij is het bestemmen van de toevoeging als 'natuur' in het bestemmingsplan en dat het beheer afgestemd wordt op extensief agrarisch gebruik. Geen bemesting, maar verschrallingsbeheer middels maaien en afvoeren.

Een ander versterking van de ecologische kwaliteit kan plaats vinden door de vijver te verontdiepen en in te richten als voortplantingsplaats voor amfibieën, met flauwe taluds en zonder vis.

Ad 3. Plaatsvindt na een zorgvuldige afweging van alternatieve locaties.

Aan dit toetsingscriterium is voldaan en dit criterium zal nader verwoord worden in de toelichting van het bestemmingsplan.

3.4 Conclusie

Er is sprake van een kleinschalige ruimtelijke ontwikkeling in het NNN waarbij kernkwaliteiten aangetast worden. Dergelijke ontwikkeling binnen het NNN, met gevolgen voor de kernkwaliteiten, zijn onder voorwaarden mogelijk.

In voorliggend document is het voornemen getoetst aan de gestelde voorwaarden. Mits nieuw areaal wordt toegevoegd aan het NNN, en dit gebied bestemd en beheerd wordt als natuur, wordt voldaan aan de voorwaarden. Daarnaast wordt geadviseerd de ecologische betekenis van de vijver te versterken, door deze fors te verontdiepen. Bij vaststelling van het bestemmingsplan, dient een uitgewerkt plan te zitten m.b.t. inrichting en beheer van de uitbreiding NNN.

De beoordeling in hoeverre gekeken is naar alternatieve locaties, vindt plaats in de toelichting van het bestemmingsplan.

Mits voldaan wordt aan voorgenoemde voorwaarden, is het realiseren van voorgenomen activiteit, niet strijdig met beleidsregels voor bescherming van het NNN.